

УДК 378.4

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3\(49\)-984-996](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-984-996)

Цюприк Андрій Ярославович доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, тел.: (032) 233-40-41, <https://orcid.org/0000-0002-2921-7778>

Якимович Ольга Несторівна кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філософії та педагогіки, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, тел.: (032) 239-26-46, <https://orcid.org/0000-0002-5366-2759>

Рузяк Тетяна Іванівна доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, тел.: (032) 258-26-23, <https://orcid.org/0000-0002-46978034>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто проблематику формування соціальної відповідальності фахівців в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Мета статті полягає у дослідження особливостей формування соціальної відповідальності фахівців в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Проаналізовано ключові характеристики освітнього середовища, такі як: соціальна взаємодія, культурні аспекти, простір та ресурси, психологічний клімат, управління та організація. Зазначено, що ці характеристики взаємопов'язані та впливають одна на одну, формуючи унікальне освітнє середовище кожного навчального закладу. Визначено три виміри соціальної відповідальності у закладах вищої освіти: когнітивний (як пізнавальний компонент освітньо-наукової підготовки здобувачів освіти), економічний (капіталізація людського потенціалу здобувача освіти) та соціальний (побудова взаємозв'язків між всіма учасниками освітнього процесу). Доведено, що формування соціальної відповідальності в навчальному процесі повинне забезпечуватися шляхом впровадження курсів та програм, які акцентують увагу на соціальних питаннях. Це можуть бути дисципліни з етики, соціології, екології та управління проєктами. Досліджено основні аспекти, що визначають роль освітнього середовища закладів вищої освіти у формуванні соціальної відповідальності здобувачів освіти: інтеграція соціальної відповідальності в навчальний процес, проєкти та ініціативи,

співпраця з бізнесом та громадськими організаціями, підтримка досліджень у сфері соціальної відповідальності, формування культури відповідальності.

З'ясовано, що знання з соціології сприяють формуванню навичок соціальної відповідальності шляхом розуміння соціальних структур і проблем (аналіз соціальної нерівності, розвиток емпатії), формування критичного мислення (оцінки соціальних політик, вирішення соціальних проблем), включення практичних проєктів (дослідницькі проєкти, волонтерські програми), організації дискусій та дебатів на актуальні соціальні теми (формування власної точки зору, розвиток навичок комунікації), інтеграція етики в навчальний процес (розуміння моральних обов'язків, формування цінностей).

Ключові слова: середовище, освітнє середовище, заклад вищої освіти, соціальна відповідальність, критичне мислення, соціальна взаємодія, культура відповідальності, соціальний проєкт.

Tsyupryk Andriy Yaroslavovych Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social Work, Management and Social Sciences, Lviv State University of Life Safety, Lviv, tel.: (032) 233-40-41, <https://orcid.org/0000-0002-2921-7778>

Yakymovych Olha Nestorivna PhD in Pedagogical Sciences, senior teacher at the department of philosophy and pedagogy of the Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv, tel.: (032) 239-26-46, <https://orcid.org/0000-0002-5366-2759>

Ruziak Tetiana Ivanivna, Doctor of Philosophy, Senior Lecturer, Department of Pedagogy and Innovative Education, Institute of Law, Psychology and Innovative Education, Lviv Polytechnic National University, Lviv, tel.: (032) 258-26-23, <https://orcid.org/0000-0002-46978034>

FORMATION OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF SPECIALISTS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Abstract. The article considers the issues of forming social responsibility of specialists in the educational environment of a higher education institution. The purpose of the article is to study the features of the formation of social responsibility of specialists in the educational environment of a higher education institution. The key characteristics of the educational environment are analyzed, such as: social interaction, cultural aspects, space and resources, psychological climate, management and organization. It is noted that these characteristics are interconnected and influence each other, forming a unique educational environment of each educational institution. Three dimensions of social responsibility in higher

education institutions are identified: cognitive (as a cognitive component of educational and scientific training of students), economic (capitalization of the human potential of the student) and social (building relationships between all participants in the educational process). It is proved that the formation of social responsibility in the educational process should be ensured by implementing courses and programs that focus on social issues. These may be disciplines of ethics, sociology, ecology and project management. The main aspects that determine the role of the educational environment of higher education institutions in the formation of social responsibility of students are studied: integration of social responsibility into the educational process, projects and initiatives, cooperation with business and public organizations, support for research in the field of social responsibility, formation of a culture of responsibility.

It was found that knowledge of sociology contributes to the formation of social responsibility skills through understanding social structures and problems (analysis of social inequality, development of empathy), formation of critical thinking (assessment of social policies, solving social problems), inclusion of practical projects (research projects, volunteer programs), organization of discussions and debates on current social topics (formation of one's own point of view, development of communication skills), integration of ethics into the educational process (understanding of moral obligations, formation of values).

Keywords: environment, educational environment, higher education institution, social responsibility, critical thinking, social interaction, culture of responsibility, social project.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де соціальні, економічні та екологічні виклики стають дедалі актуальнішими, формування соціальної відповідальності у фахівців є важливим аспектом їх професійної підготовки. Це не лише формування етики у фахівців, але й підготовка свідомих громадян, готових активно реагувати на виклики сучасності. Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у цьому процесі, оскільки саме тут здобувачі освіти отримують не лише теоретичні знання, але й практичні навички, необхідні для успішної кар'єри. Вища освіта має готувати фахівців, які здатні приймати відповідальні рішення та діяти в інтересах суспільства. Заклади вищої освіти повинні активно впроваджувати принципи соціальної відповідальності у свої програми, щоб підготувати нове покоління лідерів, готових до викликів сучасності. Тому важливим завданням сучасної вищої освіти є формування у майбутніх фахівців почуття соціальної відповідальності, що стає ключовим елементом їхньої підготовки до професійної діяльності в умовах глобалізації та зростаючих етичних очікувань суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему соціальної відповідальності досліджували такі вчені як В. Грищук [3], О. Лукашов [6], В. Поліщук [10], А. Колот [11], О. Охріменко, Т. Іванова [9] та інші.

Педагогічний потенціал освітнього середовища та соціальну відповідальність закладів освіти досліджували О. Марченко [8], Т. Харченко, Л. Могильна [12], М. Братко [2], Л. Батченко [1] та інші.

У роботі Т. Харченко, Л. Могильної розглянуто значення і роль закладів освіти в розвитку і управлінні соціальною відповідальністю [12].

О. Марченко вважає, що педагогічний потенціал освітнього середовища полягає в тому, що воно сприяє перетворенню зовнішніх впливів у внутрішню структуру особистості, створює сприятливі умови для всебічного розвитку та саморозвитку особистості, наповнює етично-естетичними цінностями особистість суб'єктів освітньої діяльності, забезпечує поширення між ними нових професійно-культурних і корпоративних цінностей, стимулює групові інтереси, посилює взаємостосунки, допомагає засвоєнню соціального досвіду й набуттю якостей, необхідних людині для життя та фахівцю в професійній діяльності [8].

Метою даної статті є дослідження особливостей формування соціальної відповідальності фахівців в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу.

Проблема відповідальності нині стоїть як ніколи гостро, оскільки незмірно зросла роль окремої особистості у житті, розширилися її свобода й водночас залежність від соціального середовища. Побільшало ситуацій, у яких над людиною, крім власної совісті, немає іншого контролю. У цих умовах зростає значення правильної самооцінки, самоконтролю та повноти соціальної відповідальності особистості [3].

Соціальна відповідальність – це усвідомлення індивідом своїх обов'язків перед суспільством, а також готовність діяти на благо громади та навколишнього середовища. Це поняття охоплює різні аспекти, включаючи етичну поведінку, активну участь у соціальних проектах, екологічну свідомість та готовність до співпраці з іншими.

Соціальна відповідальність – це соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у випадку їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами

В. Поліщук визначає соціальну відповідальність як інтегроване новоутворення у структурі особистості фахівця, що характеризує його соціально-професійну й особистісну сутність і проявляється у спроможності робити усвідомлений і обґрунтований вибір професійних дій, вчинків і здатності й готовності нести відповідальність за їх результативність [10].

Соціальна відповідальність розглядається як інтегральна характеристика особистості, що визначає поведінку та організацію діяльності. Це здатність відповідати за себе, свій саморозвиток і саморуйнування, а також за конструктивні та деструктивні прояви активності іншої людини [5].

Соціальна відповідальність особистості має такі форми прояву [4]: пряма (являє собою безпосереднє ставлення і вплив суб'єкта на об'єкт конкретного суспільного відношення (об'єкт соціальної дії)) і зворотна (означає відповідальний вплив об'єкта суспільного відношення на суб'єкта); відкрита (явна, очевидна, задекларована, а також така, що проявляється в поведінці носія соціально відповідальної дії) та прихована (форми суспільних відносин, за яких суб'єкт бажає уникнути відкритості, гласності та відвертості).

На думку Т. Чепульченко соціальна відповідальність є невід'ємним елементом взаємодії людини та суспільства, що виконує регулятивну функцію та відповідає за розвиток певної ролі людини у відносинах з іншими [13]. Однак важливим питанням залишається роль закладу вищої освіти, як соціального інституту, у процесі формування соціальної відповідальності фахівців.

Вивчення освітнього середовища є актуальним напрямом сучасних наукових досліджень.

Родовим для поняття «освітнє середовище» є поняття «середовище». У найширшому розумінні під середовищем розуміють оточення, яке складається з сукупності природних, матеріальних, соціальних чинників, які прямо чи опосередковано впливають на людину. Більшість науковців під освітнім середовищем розуміють багаторівневу систему умов (обставин, чинників), яка забезпечує оптимальні параметри освітньої діяльності певного освітнього суб'єкту в усіх аспектах – цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному [15].

Освітнє середовище розглядається О. Марченко як: 1) сукупність історичних умов, обставин; 2) підсистема соціокультурного середовища; 3) підпростір широкого соціально-інформаційного простору; 4) цілісна, спеціальним чином організована педагогічна система соціалізації та формування особистості [8]. Освітнє середовище ЗВО це сукупність умов і ресурсів навчання та виховання здобувачів освіти, а також сферу реалізації професійної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Освітнє середовище як локальний мікросоціум має ряд ключових характеристик, які визначають його функціонування та вплив на учасників освітнього процесу. Такими ключовими характеристиками ми вважаємо наступні:

Соціальна взаємодія. Освітнє середовище характеризується складною мережею міжособистісних відносин між учнями, педагогами, батьками та іншими учасниками. Ефективна комунікація є ключовим елементом освітнього середовища, що забезпечує обмін інформацією, ідеями та досвідом. Спільна діяльність та співпраця між учасниками освітнього процесу сприяють досягненню спільних цілей.

Культурні аспекти. Освітнє середовище формується на основі певних цінностей та норм, які визначають поведінку та взаємодію учасників. Освітній

заклад може мати свої традиції та звичаї, які передаються з покоління в покоління. Освітнє середовище може включати в себе представників різних культур, що збагачує його та сприяє розвитку толерантності.

Простір та ресурси. Організація фізичного простору (аудиторії, коридори, спортивні майданчики) впливає на атмосферу та ефективність освітнього процесу. Наявність сучасного обладнання, навчальних матеріалів та інших ресурсів забезпечує якість освіти. Доступ до інформаційних ресурсів та технологій є важливим фактором розвитку освітнього середовища.

Психологічний клімат. Створення позитивного емоційного клімату сприяє психологічному благополуччю учасників освітнього процесу. Освітнє середовище має бути безпечним та захищеним від будь-яких форм насильства. Створення умов для мотивації та розвитку особистості є важливим завданням освітнього середовища.

Управління та організація. Ефективне керівництво освітнім закладом є ключовим фактором успішного функціонування освітнього середовища. Чітка організація навчального процесу забезпечує ефективність навчання та виховання. Залучення батьків та інших представників громади до управління освітнім закладом сприяє розвитку партнерських відносин.

Ці характеристики взаємопов'язані та впливають одна на одну, формуючи унікальне освітнє середовище кожного навчального закладу.

В умовах глобалізованої економіки, яка потребує кваліфікованих фахівців, здатних до прийняття обґрунтованих і етично обґрунтованих рішень, освітня система відіграє вирішальну роль у підготовці таких кадрів. Ключовим завданням освіти є формування в майбутніх професіоналів високих моральних засад. Це сприяє їхній інтеграції до міжнародних етичних стандартів та забезпечує відповідність їхньої підготовки загальноприйнятим нормам поведінки у суспільстві.

Заклади вищої освіти відіграють важливу роль у формуванні соціальної відповідальності здобувачів вищої освіти.

Як вважає Л. Шевченко, соціальна відповідальність у вищій школі має три виміри: когнітивний (як пізнавальний компонент освітньо-наукової підготовки здобувачів освіти), економічний (капіталізація людського потенціалу здобувача освіти) та соціальний (побудова взаємозв'язків між всіма учасниками освітнього процесу) [14].

О. Лукашов досліджував структурний зміст соціальної відповідальності, представляє взаємозв'язок трьох компонентів. Ціннісно-нормативний компонент включає мотиваційний параметр, що відображає прагнення особистості до діяльності, спрямованої на соціально значущий результат, на переважання внутрішньої мотивації, пов'язаної з цінністю професії. У професійній діяльності вона набуває своєї значущості (ціннісний параметр). Когнітивний параметр визначає як осмислення норм і вимог суспільства, так і самої якості «відповідальність», його стрижневої основи. Афективно-

емпатійний компонент є здатністю зрозуміти себе і оточуючих. Наявність емоційного параметра в такому компоненті говорить про усвідомлене емоційне ставлення до фактів та явищ навколишньої дійсності, до власної поведінки, у тому числі вибору професії. Вольова та діяльнісна сторона відповідальності проявляються у свідомому, цілеспрямованому подоланні труднощів та перешкод. Організаційно-комунікативний компонент представляє реалізацію відповідальності. Критерієм повноти присвоєння особистістю відповідальності може бути узгодження необхідності з бажаннями та потребами. Динамічний параметр заснований на тому, що особистість у своєму розвитку має пройти шлях від простого виконавця до суб'єкта діяльності. Регуляторний параметр полягає у схильності до інтернальності. Результативний передбачає націленість на предметний результат, здатність утримувати вибрану лінію поведінки [5, с. 64].

Інтеграція соціальної відповідальності в освітнє середовище закладу вищої освіти допомагає формувати у студентів усвідомлення того, що їхня професійна діяльність має реальний вплив на суспільство. Це сприяє розвитку етичних норм і цінностей, які стануть основою їхньої кар'єри. Формування соціальної відповідальності в навчальному процесі повинне забезпечуватися шляхом впровадження курсів та програм, які акцентують увагу на соціальних питаннях. Це можуть бути дисципліни з етики, соціології, екології та управління проектами. Важливо, щоб студенти розуміли, як їх професійна діяльність впливає на суспільство. Соціально відповідальні практики в освітньому процесі повинні здійснюватися через комплексну систему заходів. Використання інтерактивних методів навчання, таких як кейс-метод, симуляційні ігри, дискусії та рольові ігри, дозволяє студентам не лише засвоїти теоретичні знання, але й розвинути критичне мислення, навички вирішення конфліктів та прийняття рішень з урахуванням соціальних аспектів.

У даній статті зупинимося детальніше на ролі соціологічних знань під час формування соціальної відповідальності здобувачів вищої освіти.

Курс соціології є унікальною можливістю для здобувачів освіти розвинути навички соціальної відповідальності, оскільки він охоплює вивчення суспільства, його структур, процесів та взаємодій. Через соціологічну призму студенти можуть краще зрозуміти соціальні проблеми, етичні питання та важливість активної участі в житті громади.

Знання з соціології сприяють формуванню навичок соціальної відповідальності. Соціологія допомагає студентам усвідомити, як функціонують різні соціальні інститути (сім'я, освіта, релігія, економіка) і як вони впливають на індивідів та громади. Ці знання дозволяють студентам аналізувати соціальні нерівності. Зокрема вивчення тем, таких як бідність, расизм, гендерна нерівність, допомагають зрозуміти структури, які сприяють цим явищам, та їхній вплив на життя людей. Усвідомлення складних соціальних проблем сприяє розвитку емпатії та бажання допомагати тим, хто стикається з труднощами.

Знання з соціології допомагають студентам критично оцінювати інформацію, аналізувати дані та формулювати обґрунтовані висновки. Це важливі навички для оцінки соціальної політики та вирішення соціальних проблем. На заняттях з курсу «Соціологія» здобувачі освіти навчаються аналізувати ефективність різних політик і програм, що стосуються соціальної справедливості, охорони здоров'я та освіти. Критичне мислення дозволяє студентам розробляти інноваційні рішення для вирішення актуальних соціальних питань. Критичне мислення є однією з найважливіших навичок, які студенти можуть розвинути під час свого навчання. Воно дозволяє аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію, що є надзвичайно важливим у контексті вирішення соціальних проблем. Критичне мислення дозволяє студентам розпізнавати та формулювати проблеми, такі як бідність, нерівність, расизм чи екологічні питання, та визначити їхні корінні причини. Вони здатні оцінювати різні перспективи, а саме розглядати проблему з різних точок зору, що допомагає виявити комплексність ситуації.

Ефективне вирішення соціальних проблем вимагає збору та аналізу інформації. Під час критичного аналізу джерел студенти вчаться відрізняти надійні джерела інформації від ненадійних, що є важливим для формування обґрунтованих висновків. Студенти навчаються аналізувати статистичні дані, дослідження та звіти, щоб зрозуміти масштаби проблеми та її наслідки.

Організація дискусій та дебатів на актуальні соціальні теми допомагає студентам формувати власну точку зору, зокрема аргументувати свої позиції та слухати інших, що є важливим аспектом соціальної відповідальності. Розвитку навичок комунікації сприяють дискусії, що є необхідною умовою для активної участі в суспільному житті. Критичне мислення допомагає студентам активно брати участь у громадських обговореннях, де формуються вміння чітко формулювати свої думки та аргументувати їх.

Соціальна відповідальність фахівця передбачає не лише володіння професійними знаннями та навичками, а й здатність приймати рішення, які враховують інтереси різних верств населення, навколишнього середовища та етичні норми.

Сучасні дослідження підкреслюють, що формування соціально відповідальної поведінки відбувається через практичний досвід та безпосереднє занурення у ситуації, де студенти можуть спостерігати та оцінювати наслідки своєї діяльності для суспільства. Ефективним способом формування соціальної відповідальності є участь здобувачів освіти у соціальних проєктах. Заклади вищої освіти організовують волонтерські програми, екологічні акції або проєкти з підтримки місцевих громад. Такі заходи сприяють розвитку лідерських якостей та командної роботи. Розвиток волонтерських ініціатив та соціальних проєктів серед студентів та викладачів дозволяє перевести соціальну відповідальність у вищій школі на новий рівень.

Заклади вищої освіти, які активно залучають студентів до волонтерської діяльності мають низку переваг: покращення репутації, розвиток лідерських

навичок, сприяння зростанню соціальної відповідальності, збільшення можливостей для кар'єрного розвитку, створення позитивної атмосфери у кампусі, підвищення самооцінки та самовпевненості студентів молодших курсів, стимулювання креативності та інновацій [7].

Активізація волонтерської діяльності та участь у соціальних проєктах допомагає студентам та викладачам реалізувати свою соціальну відповідальність, надаючи підтримку громадам, постраждалим від війни. Це дозволяє інтегрувати принципи сталого розвитку у навчальний процес [1]. Включення практичних проєктів у курс соціології може значно посилити навички соціальної відповідальності.

Дослідницькі проєкти включають в себе дослідження на тему соціальних проблем у своїй громаді та формулювання рішення на основі отриманих даних. Участь у волонтерських ініціативах дозволяє студентам застосовувати свої знання на практиці, працюючи з різними групами населення.

Проектна діяльність студентів при вивченні курсу соціології має індивідуальний дослідницький характер. Студенти самі обирають теми, які на їх погляд мають важливе соціальне значення. Серед тем досліджень, обраних студентами частіш зустрічаються ті, які стосуються здорового способу життя, особистості, соціальних відношень. Студенти повинні захистити свою роботу, переконати слухачів в її актуальності; показати свою компетентність не тільки в спеціальних питаннях, що стосуються проєкту, але і розкрити соціальну значимість проєкту. Таким чином формується цілісне уявлення про проєкт, відбувається усвідомлення завершеності і важливості своєї діяльності.

Інтеграція етики в навчальний процес повинна забезпечуватися включенням етичних аспектів у вивчення соціології, допомагає студентам розуміти свої моральні обов'язки. Ефективними методами виховання моральних цінностей є: обговорення етичних дилем і соціальних проблем, що сприяє формуванню власних етичних позицій. Студенти навчаються усвідомлювати свою роль у суспільстві та відповідальність за свої дії. Обговорення етичних дилем у контексті соціальних проблем сприяє формуванню цінностей, таких як справедливість, рівність та повага до інших.

Інтеграція соціально відповідальних практик в освітній процес має здійснюватися через комплексну систему заходів. Використання інтерактивних методів навчання, таких як кейс-метод, симуляційні ігри, дискусії та рольові ігри, дозволяє студентам не лише засвоїти теоретичні знання, але й розвинути критичне мислення, навички вирішення конфліктів та прийняття рішень з урахуванням соціальних аспектів. Особливо важливим є обговорення етичних дилем і аналіз реальних ситуацій з професійної діяльності. Це дає змогу студентам критично оцінити вплив соціальної відповідальності на бізнес-процеси, репутацію організації та її взаємодію із суспільством.

Інтеграція соціально відповідальних практик до навчальних програм та виховного процесу може здійснюватися шляхом розширення меж традиційної

освіти, що сприяє формуванню етичних цінностей у студентів. Впровадження освітніх програм, спрямованих на розвиток соціальної відповідальності та етики, є ключовим фактором формування світогляду студентів. Організація занять з соціально-відповідальними практиками, таких як участь у проектах соціального підприємництва, екологічних ініціативах чи волонтерській діяльності, дозволяє майбутнім фахівцям не лише теоретично ознайомитися з принципами соціальної відповідальності, а й усвідомити їхній практичний вплив на суспільство.

Такий підхід сприяє формуванню розуміння важливості соціально-відповідальної поведінки та закладає фундамент для етичної взаємодії у майбутній професійній діяльності. Крім того, інтеграція соціально-відповідальних практик в навчальний процес сприяє розвитку емоційного інтелекту студентів, підвищує їхню емпатію, покращує навички комунікації з різними соціальними групами та сприяє розв'язанню конфліктів з урахуванням етичних норм.

Ще одним способом формування соціальної відповідальності майбутніх фахівців є співпраця з бізнесом та громадськими організаціями. Партнерство з підприємствами та НУО може надати студентам можливість реалізувати свої знання на практиці. Це також допомагає створити мережу підтримки для молодих фахівців і забезпечує їм доступ до реальних кейсів.

Значущим аспектом є підтримка досліджень у сфері соціальної відповідальності. Заклади вищої освіти повинні стимулювати наукові дослідження, які зосереджені на питаннях соціальної відповідальності. Це може включати вивчення впливу бізнесу на суспільство або аналіз ефективності різних соціальних програм.

Важливим в освітньому середовищі закладу вищої освіти є формування культури відповідальності. Створення атмосфери, де цінуються етичні норми і соціальна свідомість, є ключовим фактором у вихованні відповідальних фахівців. Викладачі можуть служити прикладом для студентів, демонструючи свою активну участь у соціальних ініціативах.

Враховуючи зростаючий попит на соціально відповідальні компанії, майбутнім фахівцям необхідно бути готовими до викликів, пов'язаних з інтеграцією соціальних цінностей у свою професійну діяльність. Для ефективного формування соціальної відповідальності студентів необхідний системний підхід. Кожен компонент освітньої програми має сприяти розвитку етичної рефлексії та соціального усвідомлення. Необхідно постійно оновлювати навчальні плани, вводячи нові дисципліни, що присвячені етиці та соціальній відповідальності. Поєднання теоретичних знань з практично орієнтованим підходом до навчання створює сприятливі умови для формування особистісної позиції студентів, яка базується на визнанні соціальної відповідальності як невід'ємної складової їхнього професійного та особистого життя. Лише таким чином можна виховати нове покоління

фахівців, здатних приймати рішення, що враховують як вимоги бізнесу, так і етичні цінності суспільства.

Висновок. Формування соціальної відповідальності у фахівців є важливим завданням для закладів вищої освіти. Це не лише сприяє розвитку особистості студента, але й має позитивний вплив на суспільство в цілому. Впровадження програм, які акцентують увагу на соціальних питаннях, активна участь у проєктах та співпраця з різними організаціями можуть суттєво підвищити рівень соціальної відповідальності майбутніх професіоналів. Формування навичок соціальної відповідальності під час вивчення курсу соціології є важливим аспектом підготовки свідомих і активних громадян. Завдяки розумінню соціальних структур, розвитку критичного мислення, участі у практичних проєктах та етичних обговореннях студенти можуть стати агентами змін у своїх громадах. Соціологія не лише надає теоретичні знання, але й формує практичні навички, необхідні для активної участі в суспільному житті.

Таким чином, заклади вищої освіти стають не лише навчальними установами, а й важливими агентами змін у суспільстві.

Література:

1. Батченко Л. Розвиток соціальної відповідальності закладів вищої освіти України на тлі структурно-інноваційних змін в умовах військового конфлікту. *Економіка та суспільство*. 2023. №58. С. 200-206.
2. Братко М. В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: пошук стратегій управління. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2014. №22. С. 15-21.
3. Гришук В. К. Соціальна відповідальність. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 152 с.
4. Колот А. Соціальна відповідальність людини як чинник стійкої соціальної динаміки: теоретичні засади. *Україна: аспекти праці*. 2011. № 3. С. 6.
5. Лукашов О.О. Особливості соціальної відповідальності особистості у векторі її соціальної поведінки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (Серія психологічна)*. 2023. № 1. С. 62-69.
6. Лукашов О.О. Психологія соціальної відповідальності особистості в період суспільних трансформацій: монографія. К.: ПВТП «LAT&K», 2024. 349 с.
7. Лях Т., Лютий В., Жуков В. Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті громади. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 3. С. 68-76.
8. Марченко О. Дослідження факторів впливу освітнього середовища закладу вищої освіти на формування професійних і соціальних характеристик майбутніх фахівців. *European Science*. 2023. 3(sge20-03), С. 117-126.
9. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. К.: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. 180 с.
10. Поліщук В. А. Формування соціальної відповідальності у майбутніх фахівців соціальної роботи: системний підхід. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. № 2 (9). С. 281-288.
11. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / за наук. ред. А. Колота. Київ : КНЕУ, 2012. 501 с.

12. Харченко Т., Могильна Л. Роль закладів освіти в розвитку і управлінні соціальною відповідальністю. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 6. С. 52-55.
13. Чепульченко Т.О. Соціальна відповідальність: поняття та сутність. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць*. 2010. № 1 (5). С. 137-142.
14. Шевченко Л. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: аспект якості освіти. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія. 2011. № 4 (7). С. 5-15.
15. Якимович О. Н., Ільчишин Я. В. Вплив середовища вищого навчального закладу на професійне виховання майбутніх фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. Вип. 46. С. 350-354.

References:

1. Batchenko, L., (2023). Rozvytok sotsial'noyi vidpovidal'nosti zakladiv vyshchoyi osvity Ukrayiny na tli strukturno-innovatsiynykh zmin v umovakh viys'kovoho konfliktu [Development of social responsibility of higher education institutions of Ukraine against the background of structural and innovative changes in conditions of military conflict]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. (58). 200-206 [in Ukrainian].
2. Bratko, M. V. (2014). Osvitnye seredovyshe vyshchoho navchal'noho zakladu: poshuk stratehiy upravlinnya [Educational environment of a higher educational institution: search for management strategies]. *Pedahohichna osvita: Teoriya i praktyka. Psykholohiya. Pedahohika*. (22). 15-21 [in Ukrainian].
3. Hryshchuk, V. K. (2012). Sotsialna vidpovidalnist [Social responsibility]. Lviv : Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 152 p. [in Ukrainian]
4. Kolot, A. (2011). Sotsialna vidpovidalnist liudyny yak chynnyk stiikoi sotsialnoi dynamiky: teoretychni zasady [Human social responsibility as a factor of sustainable social dynamics: theoretical foundations]. *Ukraina: aspekty pratsi*, (3), pp. 6 [in Ukrainian].
5. Lukashov, O.O. (2023). Osoblyvosti sotsial'noyi vidpovidal'nosti osobystosti u vektori yiyi sotsial'noyi povedinky [Peculiarities of social responsibility of an individual in the vector of his social behavior] *Naukovyy visnyk L'viv's'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav (Seriya psykholohichna)*. (1). 62-69 [in Ukrainian].
6. Lukashov O.O., (2024). Psykholohiya sotsial'noyi vidpovidal'nosti osobystosti v period suspil'nykh transformatsiy [Psychology of social responsibility of the individual in the period of social transformations]. K.: PVTP «LAT&K», 349 p. [in Ukrainian]
7. Lyakh, T., Lyuty, V., Zhukov, V. (2024). Volonters'ka diyal'nist' studentiv yak shlyakh do yikhnoyi aktyvnoyi uchasti u suspil'nomu zhytti hromady [Volunteering of students as a way to their active participation in the public life of the community] *Vvichlyvist'. Humanitas*. (3). 68-76 [in Ukrainian].
8. Marchenko, O., (2023). Doslidzhennya faktoriv vplyvu osvith'oho seredovysheha zakladu vyshchoyi osvity na formuvannya profesiynykh i sotsial'nykh kharakterystyk maybutnikh fakhivtsiv [Research on the factors influencing the educational environment of a higher education institution on the formation of professional and social characteristics of future specialists] *European Science*. 3(sge20-03), 117-126 [in English].
9. Okhrimenko, O.O., Ivanova, T.V. (2015). Sotsial'na vidpovidal'nist' [Social responsibility]. K.: Natsional'nyy tekhnichnyy universytet Ukrayiny «Kyyivs'ky politeknichnyy instytut», 180 p. [in Ukrainian]
10. Polishchuk, V. A. (2023). Formuvannya sotsial'noyi vidpovidal'nosti u maybutnikh fakhivtsiv sotsial'noyi roboty: systemnyy pidkhid. Sotsial'na robota ta sotsial'na osvita [Formation of social responsibility in future social work specialists: a systematic approach] *Sotsial'na robota ta sotsial'na osvita*. (2(9)). 281-288 [in Ukrainian].

11. Kolot, A. (2012). Sotsial'na vidpovidal'nist': teoriya i praktyka rozvytku : monohrafiya [Social responsibility: theory and practice of development: monograph]. Kyiv: KNEU. 501 p. [in Ukrainian].
12. Kharchenko, T., Mohyl'na, L. (2023). Rol' zakladiv osvity v rozvytku i upravlinni sotsial'noyu vidpovidal'nistyu [The role of educational institutions in the development and management of social responsibility] Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka. (6). 52-55 [in Ukrainian].
13. Chepul'chenko, T.O. (2010) Sotsial'na vidpovidal'nist': ponyattya ta sutnist'. [Social responsibility of higher educational institutions: an aspect of education quality] Visnyk NTUU «KPI». Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo : zbirnyk naukovykh prats'. (1). 137-142 [in Ukrainian].
14. Shevchenko, L. (2011) Sotsial'na vidpovidal'nist' vyshchykh navchal'nykh zakladiv: aspekt yakosti osvity. [Social responsibility of higher educational institutions: an aspect of education quality] Visnyk Natsional'noho universytetu «Yurydychna akademiya Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho». Seriya: Ekonomichna teoriya. (4). 5-15 [in Ukrainian].
15. Yakymovych, O. N., Il'chyshyn, YA. V. (2016) Vplyv seredovyshcha vyshchoho navchal'noho zakladu na profesiyne vykhovannya maybutnikh fakhivtsiv. [The influence of the environment of a higher educational institution on the professional education of future specialists] Suchasni informatsiyi tekhnolohiyi ta innovatsiyi metodyky navchannya u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy. (46). 350-354 [in Ukrainian].